

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Jakub Kosowski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0001-6888-5771

jakub.kosowski@poczta.umcs.lublin.pl

Mediacja w sporach sportowych

STRESZCZENIE

W artykule dokonano analizy możliwości prowadzenia mediacji w sporach sportowych. Autor przytoczył rozwiązania odnoszące się do różnych rodzajów sporów, w tym majątkowych, dyscyplinarnych, *stricte* sportowych, administracyjnych i międzyinstytucjonalnych. W ramach wniosków wskazano na praktyczne i teoretyczne aspekty prowadzenia mediacji w sporach, w których stosowanie mediacji wynika z przepisów ustaw regulujących tryb postępowania oraz w sporach, gdzie stosowanie mediacji wynika lub może wynikać z regulacji wewnątrzwiązkowych.

Słowa kluczowe: mediacja; spory sportowe; prawo sportowe; związki sportowe; postępowanie dyscyplinarne

WPROWADZENIE

Etymologia terminu „mediacja” pochodzi od łacińskiego czasownika *mediare*, tłumaczonego jako ‘być w środku’, a *mediatio* oznacza pośrednictwo. Niektórzy wywodzą przedmiotowy termin od greckiego *medos*, co oznacza „pośredniczący, neutralny oraz nieprzynależny do żadnej ze stron”¹. A. Korybski pod pojęciem mediacji rozumie szczególny mechanizm decyzyjny, zmierzający do rozwiązania sporu godzącego w dążenia i interesy stron oraz oczekiwania otoczenia społecznego².

W literaturze przedmiotu wskazano na następujące rodzaje mediacji: z uwagi na postać postępowania mediacyjnego, ze względu na stopień organizacyjny mediatora oraz z uwagi na podmiot inicjujący mediację. W ramach pierwszego rodzaju mediacji wyróżnia się mediację bezpośrednią (*face to face mediation, joint session*), gdy w sesji biorą udział wszystkie strony sporu, oraz mediację pośrednią (*caucus, private/separate meetings*) w przypadku sesji indywidualnych. Ze względu na stopień organizacyjny podmiotu trzeciego (mediatora) wyróżniamy: mediację instytucjonalną (gdy mediatorem jest stały, zorganizowany, wyspecjalizowany podmiot świadczący usługi mediacyjne) oraz tzw. *ad hoc* (mediator wykonuje swoją funkcję incydentalnie). Rodzaj podmiotu inicjującego mediację determinuje wyróżnienie: mediacji z inicjatywy sądu (postępowanie mediacyjne jest zainicjowane poprzez podjęcie przez sąd prowadzący sprawę decyzji o skierowaniu stron do tej formy rozwiązania sporu), mediacji umownej (na podstawie zawartej wcześniej przez strony sporu umowy o mediację)

¹ Szerzej zob. m.in. M. Pazdan, *O mediacji i projekcie jej unormowania w Polsce*, „Rejent” 2004, nr 2, s. 13; J. Staroń, *Funkcjonowanie mediacji cywilnej w Polsce*, [w:] *Arbitraż i mediacja. Aktualne problemy teorii i praktyki funkcjonowania sądów polubownych i ośrodków mediacyjnych*, red. J. Olszewski, Rzeszów 2009, s. 364.

² A. Korybski, *Alternatywne rozwiązywanie sporów w USA*, Lublin 1993, s. 115.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

oraz mediacji na wniosek strony (zainicjowanie postępowania mediacyjnego następuje wskutek złożenia przez jedną ze stron sporu wniosku o przeprowadzenie mediacji)³.

Z perspektywy dalszych analiz zauważyć należy, że w piśmiennictwie ze względu na rolę podmiotu zewnętrznego w stosunku do sporu (mediatora) oraz cel jego interwencji wyróżniono trzy podstawowe strategie mediacji. Są to: mediacja facylitatywna (*facilitative mediation*), w której rola mediatora sprowadza się jedynie do czuwania nad przebiegiem mediacji, w szczególności poprzez wspomaganie stron w dochodzeniu do obopólnie zadowolającego rozwiązania sporu; mediacja ewaluatywna (*evaluative mediation*), w której mediator ma możliwość aktywnej interwencji w spór, podmiot trzeci uczestniczy w przygotowaniu merytorycznego rozwiązania sporu, doradza, przedstawia swoje stanowisko dotyczące argumentów stron; mediacja transformatywna (*transformative mediation*), gdzie działania podejmowane przez mediatora mają na celu pomoc stronom w zrozumieniu racji strony przeciwnej, strategia ta ma na celu realizację zasady samostanowienia stron (*self-determination*). Dodatkowo wskazać należy na tzw. mediację narratywną, w której mediator wspomaga strony w stworzeniu własnej wizji sytuacji spornej przez strony sporu, co ma w efekcie prowadzić do usprawnienia komunikacji i rozwiązania przyszłych konfliktów, oraz mediację humanistyczną, w której mediator pełni rolę terapeuty – strony dzielą się z nim swoimi emocjami i spostrzeżeniami związanymi z przedmiotem sporu. Przedstawione pobieżnie w tym miejscu rodzaje/strategie mediacji mają charakter modelowy, każdorazowe przeprowadzenie mediacji może być oparte również na połączonych elementach każdego z nich⁴.

W tym miejscu należy także za A. Korybskim i M. Myślińską wskazać na kluczowe zasady postępowania mediacyjnego⁵. Przytoczeni autorzy uznali bowiem, że do zasad proceduralnych postępowania mediacyjnego, charakteryzujących tę formę rozwiązywania sporów, należy zaliczyć: zasadę dobrowolności, akceptowalności, autonomii konfliktu, elastyczności procedury, poufności, a także zasady odnoszące się bezpośrednio do roli/pozycji podmiotu zewnętrznego – mediatora, tj. zasadę bezstronności, neutralności i niezależności oraz fachowości.

Dobrowolność przejawia się w braku charakteru przymusowego czynności mediacyjnych, a tym samym daje stronom możliwość odstąpienia od mediacji na każdym jej etapie⁶. Zasada akceptowalności sprowadza się do wyrażenia zgody przez strony na osobę mediatora⁷. Wskazać przy tym należy, że mediator może być wybierany z określonej listy (wybór ograniczony) lub spoza niej (wybór nieograniczony). W literaturze podniesiono, że zasada autonomii konfliktu przejawia się w określeniu przez strony sporu ram proceduralnych oraz materialnych mediacji⁸. Jest to szczególnie istotne w zakresie sporów sportowych, gdzie istotną

³ Szerzej zob. m.in. R. Cebula, *Mediator w polskim prawie cywilnym*, „Mediator” 2005, nr 34, s. 28; R. Morek, *Mediacja i arbitraż. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 42; A. Zienkiewicz, *Mediator w sprawach cywilnych*, „Rejent” 2005, nr 5, s. 138–139; *idem*, *Studium mediacji. Od teorii ku praktyce*, Warszawa 2007, s. 50; A. Korybski, M. Myślińska, *Słuszność postępowania mediacyjnego (w świetle teorii dyskursu)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2011, t. 15, s. 63.

⁴ E. Gmurzyńska, *Rodzaje mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009, s. 109–122; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 63.

⁵ A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 63–65.

⁶ Zob. m.in. R. Cebula, *op. cit.*, s. 26; R. Morek, *op. cit.*, s. 40; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

⁷ P. Waszkiewicz, *Zasady mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria...*, s. 96; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

⁸ A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa*, Warszawa 2009, s. 61; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

rolę odgrywają przepisy wewnętrzne polskich związków sportowych. Przytoczona powyżej elastyczność (odformalizowanie) procedury z kolei wyraża się m.in. poprzez uzależnienie przebiegu mediacji od stron sporu i mediatora, przy wręcz minimalnej ingerencji ze strony ustawodawcy⁹. Zasada poufności mediacji umożliwia zapewnienie jego uczestnikom poczucia bezpieczeństwa oraz swobody wypowiedzi, chociażby w zakresie nieprzekazywania osobom trzecim przez mediatora treści wypowiedzi/oświadczeń zgłoszonych podczas mediacji¹⁰.

Z pozycją mediatora w całym postępowaniu mediacyjnym wiążą się w sposób bezpośredni zasady: bezstronności, neutralności i niezależności. Istota zasady bezstronności, będącej odzwierciedleniem stosunku mediatora do uczestników dyskursu, sprowadza się do konieczności zachowania obiektywnej postawy w stosunku do stron i przedmiotu mediacji¹¹. Neutralność z kolei przejawia się m.in. w braku zainteresowania w konkretnej treści konsensu¹² oraz w braku wywierania nań wpływu¹³. Niezależność mediatora sprowadza się do konieczności unikania sytuacji prowadzących do konfliktu interesów¹⁴.

Fachowość mediatora jest rozpatrywana w odniesieniu do kompetencji i umiejętności podmiotu zewnętrznego w stosunku do uczestników dyskursu mediacyjnego¹⁵. Poza kompetencjami nabytymi w drodze specjalistycznych kursów i szkoleń, do umiejętności koniecznych do prowadzenia mediacji należy zaliczyć m.in. umiejętność budowania własnego autorytetu, umiejętność interaktywnego słuchania, powściągliwość w formułowaniu opinii i ocen, umiejętność właściwego moderowania dialogiem¹⁶. Dodatkowo do cech osobowych, które ułatwiają wchodzenie w rolę mediatora, można zaliczyć m.in. komunikatywność, kreatywność, zdyscyplinowanie, wytrwałość, szacunek dla stron, uczciwość, a także optymizm¹⁷.

Powyższe uwagi natury ogólnej zostały poczynione tytułem wstępu do dalszych analiz. Z uwagi na ramy niniejszego opracowania w zakresie pogłębionych analiz dotyczących istoty mediacji, jej zasad i podziałów należy odesłać do bogatej literatury przedmiotu¹⁸. W kolejnych częściach artykułu zostaną wskazane możliwości oraz zasadność prowadzenia poszczególnych rodzajów i strategii mediacji przy poszczególnych rodzajach sporów sportowych.

RODZAJE SPORÓW SPORTOWYCH

Wyczerpującej, moim zdaniem, klasyfikacji sporów sportowych dokonał A. Wach w monografii odnoszącej się do alternatywnych form rozwiązywania sporów sportowych. Podział ten zakłada wyróżnienie kryterium: zasięgu terytorialnego (spory międzynarodowe i kra-

⁹ A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa*, s. 61; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹⁰ P. Waszkiewicz, *op. cit.*, s. 96; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹¹ R. Morek, *op. cit.*, s. 56–58; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹² P. Waszkiewicz, *op. cit.*, s. 96; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹³ P. Waszkiewicz, *op. cit.*, s. 96; G. Skrzypczak, *Prawnik a sposoby rozwiązywania sporów*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 4, s. 198; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹⁴ R. Morek, *op. cit.*, s. 56–58; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 64.

¹⁵ Szerzej zob. A. Zienkiewicz, *Mediator...*, s. 142.

¹⁶ Zob. m.in. E. Bieńkowska, *Nowy zawód – mediator sądowy*, „Jurysta” 1998, nr 3–4, s. 10; E. Gmurzyńska, *Kierunki rozwoju mediacji sądowej w sprawach cywilnych w USA i w Europie*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2006, nr 11, s. 22; A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 65.

¹⁷ A. Zienkiewicz, *Studium mediacji...*, s. 168.

¹⁸ Zob. m.in. A. Korybski, M. Myślińska, *op. cit.*, s. 57–69; *Mediacje. Teoria...*; A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2015; A. Jakubiak-Mirończuk, *Alternatywne a sądowe rozstrzygnięcie sporów sądowych*, Warszawa 2008; *Mediacja*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2009.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

jowe), merytoryki sprawy (spory „polityczne” i prawne), charakteru (spory majątkowe i niemajątkowe), autonomii organizacji sportowych (spory wewnętrzne i zewnętrzne), natury stosunków prawnych podlegających ochronie (spory cywilnoprawne, dyscyplinarne, *stricto* sportowe, administracyjne i finansowe, międzyinstytucjonalne)¹⁹.

Podział ze względu na kryterium zasięgu terytorialnego na spory międzynarodowe i krajowe ma istotne znaczenie z perspektywy jurysdykcji krajowej oraz właściwości sądowej w sprawach sportowych z udziałem elementu zagranicznego. A. Wach precyzuje, że dany spór sportowy ma charakter międzynarodowy przede wszystkim wówczas, gdy jego stronami są osoby fizyczne (zawodnicy, trenerzy, działacze) lub osoby prawne podlegające porządkom prawnym różnych państw, a także gdy sprawa podmiotów krajowych (mających miejsce zamieszkania lub siedzibę na terenie jednego państwa) rozpoznawana jest przez zagraniczny sąd państwowy lub arbitrażowy, stosujący obce prawo materialne²⁰. W tym względzie warto zwrócić uwagę na wykorzystywanie pozycji uprzywilejowanej przez federacje międzynarodowe (np. piłkarskie) i uzależnienie podpisania umów na zorganizowanie imprezy sportowej od wpisania klauzuli dotyczącej oddania sporu pod właściwość sądów szwajcarskich, mimo że impreza odbywa się w innym kraju. Spór krajowy odnosi się natomiast do podmiotów podlegających (ze względu na obywatelstwo) porządkowi prawnemu ich wspólnego miejsca zamieszkania lub siedziby, zaś przedmiot sprawy nie wykracza poza granice danego państwa. Jako przykład A. Wach, podaje sprawę rozwiązania przez polski klub sportowy kontraktu z zawodnikiem zagranicznym, który świadczy pracę na terenie Polski i nie ma w umowie klauzuli derogacyjnej²¹.

Spory „polityczne” i prawne zostały wyróżnione przez A. Wacha w kontekście kryterium merytoryki sprawy. Przytoczony autor wskazuje, że niebezpieczeństwo dejuryzacji sporu sportowego pojawia się wówczas, gdy jedna ze stron zaczyna zmierzać do podważenia mocy prawnej istniejącej reguły sportowej lub określającej ją normy prawnej i odwoływać się tylko do ogólnych zasad prawa, zwłaszcza do zasad współżycia społecznego i socjalnej roli sportu, z czym może się wiązać, choć nie musi, niebezpieczeństwo upolitycznienia sporu²². W praktyce można też wskazać na podważanie decyzji podjętych przez organy statutowe organizacji sportowych z perspektywy np. przebiegu walnego zebrania w zakresie dającym swobodę interpretacji (luki prawne w przepisach wewnętrznych).

Kryterium podziału na spory majątkowe i niemajątkowe wydaje się być niezwykle klarowne, a odnosi się do przedmiotu owego sporu. Spory majątkowe to zazwyczaj spory kontraktowe, spory związane z nieterminowym regulowaniem zobowiązań. Spory niemajątkowe odnoszą się do sporów regulaminowych lub dyscyplinarnych. Co prawda, w sprawach dyscyplinarnych może dojść do orzeczenia kary o charakterze pieniężnym, jednak ma ona zupełnie inny charakter niż w przypadku sporów majątkowych.

A. Wach wprowadza także podział na spory wewnętrzne i zewnętrzne. Zwraca jednak uwagę na umowność owego podziału, co powoduje konieczność formułowania wielu rozwiązań hybrydowych²³. Autor wskazał bowiem kryterium pozostawania podmiotów spornych

¹⁹ A. Wach, *Alternatywne formy rozwiązywania sporów sportowych*, Warszawa 2005, s. 44–60.

²⁰ *Ibidem*, s. 44–45.

²¹ *Ibidem*, s. 45.

²² *Ibidem*, s. 47.

²³ *Ibidem*, s. 47–48.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

w ramach ruchu sportowego lub poza nim, uwzględniając również usytuowanie neutralnego podmiotu trzeciego powołanego do rozwiązania sporu²⁴.

Kluczowym podziałem zaproponowanym przez A. Wacha, będącym punktem wyjścia do dalszych analiz prowadzonych w niniejszym opracowaniu, jest podział sporów sportowych ze względu na naturę stosunków prawnych podlegających ochronie. Autor wyróżnił w tym względzie: spory cywilnoprawne, spory dyscyplinarne, sporty *stricto* sportowe, spory administracyjne i finansowe, spory międzyinstytucjonalne²⁵.

W dobie komercjalizacji działalności sportowej i funkcjonowania znacznych środków sponsorskich kluczową rolę odgrywają spory cywilnoprawne, które najczęściej mają charakter majątkowy. Jako przykład można wskazać kwestie realizacji kontraktów zawodniczych czy umów sponsorskich. Jak słusznie wskazał A. Wach²⁶, coraz częściej mamy do czynienia także ze sprawami o charakterze niemajątkowym, np. powództwa o ochronę dóbr osobistych i wynikające z realizacji niemajątkowych praw osobowych, wiążących się m.in. z członkostwem zawodnika w klubie sportowym.

Drugą dużą grupą sporów są spory o charakterze dyscyplinarnym. Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie²⁷ polski związek sportowy ma wyłączne prawo ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Ograniczenie w przywołanej regulacji wiąże się z przyjęciem odrębnego aktu prawnego odnoszącego się do zwalczania dopingu w sporcie, a tym samym z pozbawieniem polskich związków sportowych kompetencji do orzekania w tym zakresie. Należy także zwrócić uwagę, że decyzje w sporach dyscyplinarnych nie są objęte nadzorem ze strony Ministra Sportu i Turystyki, a co za tym idzie nie mogą być podejmowane w tym względzie ustawowe środki nadzoru. Odpowiedzialność dyscyplinarna w ramach polskiego związku sportowego jest realizowana na zasadach określonych w regulaminie dyscyplinarnym. Odpowiedzialność dyscyplinarna opiera się na następujących zasadach: prawa do obrony oraz dwuinstancyjności postępowania. Regulamin dyscyplinarny określa w szczególności: podmioty podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej, czyny zagrożone odpowiedzialnością dyscyplinarną, rodzaje kar dyscyplinarnych, organy dyscyplinarne i ich kompetencje oraz tryb postępowania dyscyplinarnego. Ustawa wprowadza także przykładowy katalog kar dyscyplinarnych, możliwych do zastosowania w przepisach związkowych. Karami dyscyplinarnymi mogą być w szczególności: upomnienie, nagana, zawieszenie, dyskwalifikacja czasowa lub dożywotnia, kara pieniężna, przeniesienie zespołu do niższej klasy rozgrywkowej, skreślenie ze związku, wykluczenie ze związku. Katalog ten jest przykładowy, co oznacza, że polskie związki sportowe mogą, ze względu na swoją specyfikę funkcjonowania, wprowadzać dodatkowe kary. Przykładem kar niewymienionych w ustawowym katalogu są kary związane z przewinieniami dyscyplinarnymi publiczności (np. nakaz rozgrywania meczu bez publiczności). Zgodnie z obecnym brzmieniem ustawy strona postępowania może, po wyczerpaniu drogi wewnątrzwiązkowej, wnieść skargę do Trybunału Arbitrażowego przy Polskim Komitecie Olimpijskim, natomiast od orzeczenia sądu dyscypli-

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, s. 52.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ T.j. Dz.U. 2017, poz. 1463.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

narnego przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego w przypadku rażącego naruszenia przepisów prawa lub oczywistej niesłuszności orzeczenia. Powstał więc bardzo rozbudowany, *de facto* czteroinstancyjny, system rozstrzygania sporów dyscyplinarnych.

Spory *stricto* sportowe odnoszą się do przepisów związkowych niebędących jednocześnie przepisami dyscyplinarnymi, mamy więc do czynienia ze sporami dotyczącymi reguł rywalizacji w danym sporcie. A. Wach wskazał, że sprawy te wypływają z istoty dziedziny, dyscypliny i konkurencji oraz występują zdecydowanie rzadko²⁸. Autorowi chodziło z pewnością o wnoszenie tzw. protestów, co zdarza się częściej w dyscyplinach indywidualnych niż zespołowych. W dyscyplinach indywidualnych jako przykład można wskazać lekkoatletykę, gdzie protest składa się np. w sytuacji przekroczenia strefy zmian w sztafetach czy też niezgodnego z przepisami wypchnięcia zawodnika w biegach średnio- i długodystansowych. W grach zespołowych, z uwagi na ich specyfikę, protest bardzo rzadko okazuje się skuteczny, zaś pojedyncze błędy sędziowskie często nie są asumptem do pozytywnego rozpatrzenia protestu. Na potrzeby niniejszego opracowania do tej grupy sporów sportowych zaliczyłbym także inne decyzje wewnętrzne polskich związków sportowych, które nie są zaliczane do pozostałych grup sporów. Mam tutaj na myśli rozstrzygnięcia wewnętrzne o charakterze administracyjnym, np. w procesie przyznawania licencji klubowej lub zawodniczej, czy też kary administracyjne za naruszenie obowiązków związanych z organizacją widowiska sportowego (np. brak nagrania wideo z meczu, nieprzesłanie protokołów). Grupa ta jest niezwykle zróżnicowana i tylko od części tego rodzaju rozstrzygnięć przysługuje droga odwoławcza (np. do komisji odwoławczej danego polskiego związku sportowego czy *jury d'appel*). Owa różnorodność i brak klarownych regulacji dotyczących zaskarżania takich decyzji (w odróżnieniu od decyzji dyscyplinarnych czy stosunków cywilnoprawnych) powoduje sporo wątpliwości u zawodników, którzy czują się „poszkodowani” decyzjami podjętymi przez polski związek sportowy. Jako przykład można wskazać podejmowanie przez zarząd polskiego związku sportowego decyzji o składzie kadry narodowej. Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną w przedmiotowej sprawie, wskazując, iż stosownie do obecnie obowiązującego art. 45d ust. 2 ustawy o sporcie skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego przysługuje wyłącznie od orzeczenia dyscyplinarnego Trybunału w przypadku rażącego naruszenia przepisów prawa lub oczywistej niesłuszności orzeczenia²⁹. Sąd Najwyższy słusznie nie zakwalifikował decyzji zarządu polskiego związku sportowego o powołaniu kadry narodowej jako orzeczenia dyscyplinarnego.

Sporty administracyjne i finansowe można zaliczyć do grupy sporów z podmiotami zewnętrznymi, dotyczy to bowiem relacji na linii podmiot sportowy – organ administracji publicznej wydający decyzję administracyjną. Do organów administracji publicznej wydających decyzje administracyjne należą przykładowo organy samorządu terytorialnego wydające decyzje w przedmiocie przyznania stypendiów sportowych ustanawianych na podstawie art. 31 ustawy o sporcie czy też starostowie powiatów wydający decyzje w przedmiocie wpisu do prowadzonej przez siebie ewidencji uczniowskiego klubu sportowego lub klubu sportowego, którego statut nie przewiduje prowadzenia działalności gospodarczej (art. 4 ustawy o sporcie). Analogicznie spory te wyglądają w kontekście finansowych organów administracji pu-

²⁸ A. Wach, *op. cit.*, s. 53.

²⁹ Postanowienie SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 22 listopada 2016 r., III PO 5/16, Legalis nr 1537696.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

blicznej (np. w odniesieniu do należności podatkowych). Do rozstrzygania powyższych sporów uprawnione są Samorządowe Kolegia Odwoławcze oraz sądy administracyjne.

Spory międzyinstytucjonalne, jak podkreślił A. Wach³⁰, pojawiają się przede wszystkim w różnych relacjach między organizacjami sportowymi, które mają własne porządki prawne i nie uznają, często wzajemnie, decyzji podjętych poza zakresem ich jurysdykcji, jak np. ligi zawodowe w USA czy Kanadzie, pozostające całkowicie poza sferą władzy i kompetencji światowych federacji. Dobrym przykładem w tym zakresie jest także pozostawanie lig zawodowych NBA i NFL poza systemem Światowego Kodeksu Antydopingowego.

MOŻLIWOŚCI PROWADZENIA MEDIACJI W POSZCZEGÓLNYCH RODZAJACH SPORÓW SPORTOWYCH

Mając na względzie przytoczone powyżej rodzaje sporów sportowych, a w szczególności ich podział ze względu na naturę stosunków prawnych podlegających ochronie, należy wskazać potencjalne możliwości wykorzystania mediacji w rozstrzygnięciu powstałych sporów. Zasadne jest wprowadzenie dwóch grup sporów: tych, w których stosowanie mediacji wynika z przepisów ustaw regulujących tryb postępowania, oraz tych, w których stosowanie mediacji wynika lub może wynikać z regulacji wewnątrzwiązkowych bądź wewnątrzzakładowych.

W ramach pierwszej grupy można wskazać spory rozpatrywane zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Kodeksu postępowania cywilnego oraz Kodeksu postępowania karnego.

W Kodeksie postępowania administracyjnego od 1 czerwca 2017 r. wprowadzono Rozdział 5a, który szczegółowo odnosi się do kwestii mediacji. Stanowi on pierwsze tak kompleksowe uregulowanie mediacji w procedurze administracyjnej. Należy jednak wskazać, iż zgodnie z art. 96a § 1 k.p.a. w toku postępowania może być przeprowadzona mediacja, jeżeli pozwala na to charakter sprawy. Przepis ten powoduje, że w części spraw dotyczących sporów sportowych zastosowanie mediacji nie będzie możliwe. Do tej kategorii spraw zaliczyć można np. wpis uczniowskiego klubu sportowego do ewidencji prowadzonej przez właściwego miejscowo starostę. W odniesieniu do tego rodzaju spraw do Kodeksu postępowania administracyjnego wprowadzono regulację, która z pewnością nie może być uznana za formę mediacji, ale będzie niezwykle pomocna dla strony. Zgodnie z art. 79a § 1 k.p.a. w postępowaniu wszczętym na żądanie strony, informując o możliwości wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań, organ administracji publicznej jest obowiązany do wskazania przesłanek zależnych od strony, które nie zostały na dzień wysłania informacji spełnione lub wykazane, co może skutkować wydaniem decyzji niezgodnej z żądaniem strony. W odniesieniu do postępowania przed sądami administracyjnymi zbliżone regulacje zawarte są w art. 115 i n. ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi³¹. Zgodnie z tymi przepisami, na wniosek skarżącego lub organu, złożony przed wyznaczeniem rozprawy, może być przeprowadzone postępowanie mediacyjne, którego celem jest wyjaśnienie i rozważenie okoliczności faktycznych i prawnych sprawy oraz przyjęcie przez strony ustaleń co do sposobu jej załatwienia w granicach obowiązującego prawa.

³⁰ A. Wach, *op. cit.*, s. 58.

³¹ T.j. Dz.U. 2017, poz. 1369.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Spory cywilnoprawne, rozpatrywane przez sądy cywilne, według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego mogą być kierowane do mediacji. Zgodnie z art. 183¹ k.p.c. mediacja w postępowaniu cywilnym jest dobrowolna i może wynikać z umowy stron lub postanowienia sądu kierującego do mediacji. Niezależnie od formy skierowania sprawy do mediatora, z istoty mediacji wynika, iż strony muszą wyrażać wolę do jej prowadzenia. W przeciwnym razie mediacja nie przyniesie zamierzonych rezultatów. Szczegółowe kwestie dotyczące mediacji w postępowaniu cywilnym ujęte są w Dziale II Rozdziale II Oddziale 1 Kodeksu postępowania cywilnego. W tym względzie należy jednak zwrócić uwagę, że coraz częściej polskie związki sportowe rekomendują wskazywanie w kontraktach zawodniczych klauzul arbitrażowych ze wskazaniem międzynarodowych lub krajowych sądów arbitrażowych. Droga ta prowadzi do uniknięcia długotrwałego i kosztownego procesu sądowego, a tym samym wcześniejszego rozstrzygnięcia sporu. T. Szurski³² jako korzyści płynące z arbitrażu wskazuje mniejsze sformalizowanie, niższe w porównaniu z sądownictwem państwowym koszty procedury arbitrażowej, większą szybkość, wpływ stron na wybór arbitrów będących specjalistami w danej sprawie oraz stosowanie przez nich procedury pozwalającej na załatwienie sprawy w poufny i dyskretny sposób. Powstaje więc pytanie o możliwość stosowania mediacji w postępowaniu arbitrażowym. Wybór arbitrażu jako sposobu rozstrzygnięcia sporów wyłącza, moim zdaniem, możliwość stosowania mediacji. Od strony teoretycznej należy dopuścić taką możliwość w zakresie procedury stosowanej np. przez sąd arbitrażowy powołany przez polski związek sportowy. Wprowadzenie regulacji w tym zakresie spowodowałoby włączenie mediacji jako sposobu rozstrzygnięcia sporu przed rozpoznaniem sprawy przez sąd polubowny. Rozwiązanie to mogłoby doprowadzić do podpisania ugody pozasądowej, a tym samym postępowanie przed sądem polubownym byłoby bezcelowe. Powstaje jednak kwestia opłat stałych, które należy wnieść wraz z pozwem do sądu arbitrażowego. Powyższe rozwiązanie wydaje się więc niepraktyczne, dlatego należałoby zwrócić uwagę na wskazywanie w umowach klauzul mediacyjnych zamiast lub obok klauzul arbitrażowych. Koncepcja stosowania klauzul mediacyjnych obok klauzul arbitrażowych jest, moim zdaniem, możliwa przy zastosowaniu odpowiedniej gradacji. W pierwszej kolejności powinna być wskazywana klauzula mediacyjna, zaś w przypadku braku porozumienia, w drugiej kolejności, klauzula arbitrażowa. Mankamentem tego rozwiązania jest wydłużenie postępowania oraz koszty w sytuacji, gdy podczas mediacji nie zostanie podpisana ugoda. Wówczas strony będą musiały pokryć koszty mediacji, a następnie postępowania arbitrażowego. Stosowanie klauzul mediacyjnych zamiast arbitrażowych nie wydaje się dobrym rozwiązaniem z uwagi na fakt, iż przy braku porozumienia podczas mediacji (niepodpisanie ugody) sprawa trafiłaby na drogę sądową. W tym względzie postępowanie arbitrażowe jest rozwiązaniem bardziej funkcjonalnym, gdyż kończy się wydaniem orzeczenia – niezależnie od woli stron i składanych przez nich oświadczeń w trakcie trwania postępowania arbitrażowego.

Spory pomiędzy podmiotami funkcjonującymi w sporcie mogą przybrać także formę spraw karnych. Dotyczy to chociażby penalizacji podawania dopingu w sporcie, gdzie pokrzywdzonym będzie małoletni zawodnik, zaś podejrzanym – członek sztabu szkoleniowe-

³² T. Szurski, *Arbitraż – skuteczny sposób likwidowania sporu*, „Monitor Prawniczy” 1998, nr 12, s. 469–470. Podobnie: A. Wach, *op. cit.*, s. 150–151.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

go³³. Niezależnie od prowadzonej sprawy dyscyplinarnej, w ramach trwającej sprawy karnej sąd lub referendarz sądowy, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator lub inny organ prowadzący to postępowanie, może z inicjatywy lub za zgodą oskarżonego i pokrzywdzonego skierować sprawę do instytucji lub osoby do tego uprawnionej w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i oskarżonym, o czym się ich poucza, informując o celach i zasadach postępowania mediacyjnego (art. 23a k.p.k.).

Druga grupa to spory, w których stosowanie mediacji wynika lub może wynikać z regulacji wewnątrzwiązkowych bądź wewnątrzzakładowych. Dotyczy to więc sporów, które nie podlegają rozpoznaniu przez organy władzy sądowniczej ani też nie mamy do czynienia z klauzulami arbitrażowymi ujętymi w kontraktach zawodniczych lub innych umowach cywilnoprawnych. Kwestię tę można rozważać w kontekście spraw dyscyplinarnych oraz sporów *stricte* sportowych.

W odniesieniu do spraw dyscyplinarnych należy rozważyć zasadność wprowadzenia mediacji, szczególnie z uwagi na potrzebę szybkiego rozstrzygnięcia sprawy – przed kolejnym meczem zawodnika zagrożonego dyskwalifikacją (np. znieważenie innego zawodnika w trakcie meczu). Wówczas mediacja byłaby możliwa, jednak z uwagi na kwestie logistyczne, musiałaby być prowadzona np. w formule wideokonferencji. W moim przekonaniu nie byłaby możliwa do zastosowania w przypadku spraw dyscyplinarnych, w których nie ma pokrzywdzonego, jak np. rzucenie przedmiotu na boisko. Trudno bowiem uznać organizatora rozgrywek za pokrzywdzonego. W tej sytuacji za pokrzywdzonego, wzorem regulacji Kodeksu postępowania karnego, można by uznać klub sportowy, który zazwyczaj, zgodnie z regulaminami, jest zobligowany do wykonania kary dyscyplinarnej za zachowanie publiczności. Przyjęcie powyższego stanowiska, a tym samym uznanie mediacji za dopuszczalną, determinowałoby konieczność wprowadzenia odpowiednich regulacji w przepisach związkowych. Kluczowe byłoby także wskazanie listy mediatorów, którzy mogliby prowadzić tego rodzaju sprawy, charakteryzujące się określoną specyfiką.

Możliwość wykorzystania mediacji należy dostrzec także w odniesieniu do rozstrzygnięcia sporów *stricte* sportowych, a więc odnoszących się do decyzji podejmowanych przez organy związku. W istotnej części tych spraw regulacje wewnętrzne wprowadzają postępowanie dwuinstancyjne, a więc możliwość odwołania do komisji odwoławczej, komisji rewizyjnej, walnego zgromadzenia lub innego organu polskiego związku sportowego. Wówczas można dostrzec miejsce do prowadzenia mediacji. Podobnie, jak wskazano powyżej, w odniesieniu do spraw dyscyplinarnych niezbędne będzie wskazanie tej możliwości w przepisach wewnątrzwiązkowych, w tym określenie listy mediatorów, którzy będą uprawnieni do prowadzenia mediacji. Analiza funkcjonowania organizacji sportowych w ciągu ostatnich lat prowadzi do wniosku, iż rośnie świadomość uczestników rywalizacji sportowej. Profesjonalizują się także kluby sportowe, korzystając ze stałej obsługi prawnej. Do tego dochodzą istotne w swym wymiarze regulacje prawa powszechnie obowiązującego, które przyznają wiele uprawnień w sporze z polskim związkiem sportowym. Trudno więc obecną sytuację porównać chociażby z latami 90. XX w., w których relacje na linii klub – związek sportowy przypominały przysłowiowe starcie Dawida z Goliatem. Owa świadomość prawna, połączona z wiedzą fachowych pełnomocników, coraz częściej prowadzi do kwestionowania decyzji

³³ Przepisy karne dotyczące dopingiu obecnie zawarte są w ustawie z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingiu w sporcie (Dz.U. 2017, poz. 1051).

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

polских związków sportowych, szczególnie w kontekście niedochowania procedury określonej przepisami wewnątrzwiązkowymi, gdzie często w organach odwoławczych zasiadają działacze polskiego związku sportowego, w tym jego organów. Powoduje to skargi do Ministerstwa Sportu i Turystyki czy też kierowanie pozwów do sądów cywilnych, w których wykazywana jest szkoda wyrządzona w związku z decyzją polskiego związku sportowego. Co raz częściej mamy także do czynienia z kierowaniem spraw do mediów, które interesują się sporami z udziałem najbardziej znanych zawodników czy klubów. Nie wpływa to pozytywnie na wizerunek polskiego związku sportowego ani nie pomaga szybko rozstrzygnąć sporu. Mediacja stanowi próbę szybkiego rozwiązania sporu, i to przez bezstronnego mediatora, a nie przez osoby będące bezpośrednio zaangażowane w spór (np. członków organów polskiego związku sportowego).

PODSUMOWANIE

W zakresie sporów sportowych bardzo często są wykorzystywane różne alternatywne formy rozwiązywania sporów. Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że niezwykle często wykorzystywaną formą rozwiązywania sporów jest arbitraż. Wspomnieć także należy konsensualne sposoby zakończenia postępowania dyscyplinarnego (np. dobrowolne poddanie się karze). Wśród tych form istotne miejsce odgrywa mediacja. Bez wątpienia do korzyści płynących z zastosowania mediacji należy zaliczyć dopasowanie przebiegu procedury mediacyjnej do natury spornej sprawy, szybkość postępowania czy poszukiwanie wzajemnych ustępstw co do istniejącego sporu³⁴. W tym miejscu należy także zwrócić uwagę na Rekomendację Rec(2002)10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie mediacji w sprawach cywilnych z dnia 18 września 2002 r., która zakłada promowanie i ułatwianie dostępu do mediacji zgodnie z przepisami krajowymi. Powyżej wskazano, że we wszystkich procedurach sądowych mamy regulacje odnoszące się do mediacji. Można wyodrębnić pewną grupę sytuacji, w których rezultaty postępowania mediacyjnego będzie można wykorzystać w postępowaniach wewnątrzwiązkowych (np. analiza ugody zawartej pomiędzy pokrzywdzonym a podejrzanym w postępowaniu dyscyplinarnym).

W niniejszym opracowaniu wskazałem również na możliwość prowadzenia mediacji w zakresie sporów rozpatrywanych przez organy polskich związków sportowych, jednakże istotne w tym względzie jest wdrożenie procedur mediacyjnych do przepisów wewnątrzwiązkowych. Kluczowe jest jednak prawidłowe ujęcie tych przepisów, a tym samym uniknięcie błędów w zakresie regulacji konstrukcji procedur mediacyjnych, na które zwrócono uwagę w piśmiennictwie³⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Bieńkowska E., *Nowy zawód – mediator sądowy*, „Jurysta” 1998, nr 3–4.
Cebula R., *Mediator w polskim prawie cywilnym*, „Mediator” 2005, nr 34.
Gmurzyńska E., *Kierunki rozwoju mediacji sądowej w sprawach cywilnych w USA i w Europie*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2006, nr 11.

³⁴ Szerzej zob. A. Wach, *op. cit.*, s. 250–251 i cytowana tam literatura zagraniczna.

³⁵ Szerzej w odniesieniu do mediacji sportowej prowadzonej przez TAS w Lozannie zob. m.in. *ibidem*, s. 258–266.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

- Gmurzyńska E., *Rodzaje mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009.
- Jakubiak-Mirończuk A., *Alternatywne a sądowe rozstrzygnięcie sporów sądowych*, Warszawa 2008.
- Kalisz A., Zienkiewicz A., *Mediacja sądowa i pozasądowa*, Warszawa 2009.
- Kalisz A., Zienkiewicz A., *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2015.
- Korybski A., *Alternatywne rozwiązywanie sporów w USA*, Lublin 1993.
- Korybski A., Myślińska M., *Słuszność postępowania mediacyjnego (w świetle teorii dyskursu)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2011, t. 15.
- Mediacja*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2009.
- Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009.
- Morek R., *Mediacja i arbitraż. Komentarz*, Warszawa 2006.
- Pazdan M., *O mediacji i projekcie jej unormowania w Polsce*, „Rejent” 2004, nr 2.
- Postanowienie SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 22 listopada 2016 r., III PO 5/16, Legalis nr 1537696.
- Skrzypczak G., *Prawnik a sposoby rozwiązywania sporów*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 4.
- Staroń J., *Funkcjonowanie mediacji cywilnej w Polsce*, [w:] *Arbitraż i mediacja. Aktualne problemy teorii i praktyki funkcjonowania sądów polubownych i ośrodków mediacyjnych*, red. J. Olszewski, Rzeszów 2009.
- Szurski T., *Arbitraż – skuteczny sposób likwidowania sporu*, „Monitor Prawniczy” 1998, nr 12.
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. 2016, poz. 1369).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz.U. 2017, poz. 1463).
- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz.U. 2017, poz. 1051).
- Wach A., *Alternatywne formy rozwiązywania sporów sportowych*, Warszawa 2005.
- Waszkiewicz P., *Zasady mediacji*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2009.
- Zienkiewicz A., *Mediator w sprawach cywilnych*, „Rejent” 2005, nr 5.
- Zienkiewicz A., *Studium mediacji. Od teorii ku praktyce*, Warszawa 2007.